

Г. О. АНДРОЩУК, канд. екон. наук, доц.

СЕКРЕТНІ ВИНАХОДИ: ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТИЗИ ЗАЯВОК

Резюме. У статті розглянуто економічні та правові проблеми патентної та інноваційної діяльності в оборонній сфері. На основі показників і правової бази ІР5 — найбільших у світі відомств інтелектуальної власності (США, ЕРО, Китай, Японія, Південна Корея) показані стан, тенденції регулювання та особливості експертизи заявок на секретні винаходи та корисні моделі (спірні заявки, попередній секретний рівень технології, секретне використання).

Зростає роль патентної експертизи заявок на секретні винаходи. Провідні відомства інтелектуальної власності (ІВ) світу, зокрема країни ІР5, реагують на це внесенням змін до патентного законодавства, переглядом правил проведення експертизи заявок на секретні винаходи з використанням цифрових засобів і штучного інтелекту.

Проаналізовано порядок формування Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, виявлено проблемні питання в цій сфері та розроблено пропозиції для України щодо їх розв'язання.

Обґрунтовано доцільність зміни порядку формування Зводу відомостей, перевірки віднесення відомостей до державної таємниці, ступеня їхньої секретності та прийняття рішень шляхом передачі цих повноважень Раді національної безпеки і оборони України на основі колегіального розгляду з використанням єдиної методики визначення потенційної шкоди публічним інтересам, що захищаються державою в інформаційній сфері.

Ключові слова: інтелектуальна власність, секретний винахід, патентна експертиза, державна таємниця.

ВСТУП

Необхідність регулювання правовідносин у сфері секретного винахідництва диктується тим, що процес засекречування винаходу підпадає під дію двох антагоністичних правових систем — патентної та системи правової охорони державної таємниці. Перша з них спрямована на стимулювання науково-технічної творчості та передбачає оперативне інформування громадськості про нове технічне рішення. Друга ж, навпаки, обмежує доступ до відомостей, вільне поширення яких може завдати шкоди національній безпеці країни. Ця суперечність і створює специфіку законодавчого регулювання.

Метою правової охорони секретних винаходів є досягнення балансу інтересів основних учасників правовідносин:

- держави, інтереси якої полягають в обмеженні доступу до відомостей, поширення яких може завдати шкоди безпеці держави;
- авторів секретних винаходів, інтереси яких полягають у прагненні набути законодавчо встановлені особисті майнові та немайнові права на результати інтелектуальної діяльності, що відповідають критеріям охороноздатності винаходу;
- роботодавців авторів секретних винаходів і третіх осіб, інтереси яких полягають в отриманні вигоди від створення та застосування у виробництві прогресивних науково-

технічних рішень, що володіють абсолютною світовою новизною.

Водночас обов'язкова секретність винаходів — це політичний інструмент, що використовується урядами держав для запобігання витоку технологій іноземним конкурентам.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Згідно зі звітом ВОІВ “Світові показники в галузі інтелектуальної власності” (WIPI), у 2023 р. глобальна патентна активність досягла нових висот: кількість заявок вперше перевищила 3,5 млн, що стало четвертим роком зростання поспіль, попри складну макроекономічну ситуацію. Винахідники з Китаю (1,64 млн), США (518 364), Японії (414 413), Республіки Корея (287 954) та Німеччини (133 053) лідирують у світових патентних заявках [1].

З урахуванням глобальної динаміки збільшення патентних заявок останніми роками (і, відповідно, кількості винаходів, спрямованих на національну безпеку та оборону), ескалацію міжнародної ситуації, економіко-правовий інститут секретних винаходів, що безпосередньо впливає на рівень національної безпеки, набуватиме дедалі більшого значення.

Патентний аналіз, здійснений нещодавно Withers & Rogers, показав, що інноваційна активність в оборонній промисловості перевершує активність в інших секторах економіки. Аналіз

здійснено за європейськими патентами, що стосуються оборонного сектору, опублікованими в період із 2020 до 2024 рр. включно, у порівнянні з п'ятирічним періодом двадцятирічної давності (2000–2004 рр.). Причому релеванність сектору визначалася шляхом вибору опублікованих патентів. Обсяг індивідуальних заявок на патентні сімейства зріс на 167 % між двома п'ятирічними періодами, з 10 582 у 2000–2004 рр. до 28 307 у 2020–2024 роках. Це зростання значно перевищує середній показник по галузі в 99 % [2].

Різке збільшення обсягу військових патентів відображає зростання світового попиту на оборонні технології через геополітичну нестабільність, що триває, включаючи війни в Секторі Газа та в Україні.

Уряди по всьому світу збільшили оборонні бюджети, і багато хто інвестує у розробку проривних технологій, які можуть дати їм військову перевагу. Так, кількість секретних патентів “національної безпеки”, поданих у Великій Британії та які вважаються урядом критично важливими для оборони країни, збільшилася на 36 % — з 45 у 2021 р. до 61 у 2022 р., згідно з дослідженням Mathys and Squire, провідної юридичної фірми в галузі інтелектуальної власності (ІВ). Остання цифра є найбільшою кількістю патентів із національної безпеки, поданих із 2018 року [3].

Зазначимо, що спеціальні закони про секретні винаходи діють лише в США (1951 р.), Данії (1978 р.), Киргизькій Республіці (2006 р.) та Республіці Таджикистан (2010 р.).

У більшості країн світу регулювання відносин у сфері секретних винаходів здійснюється згідно з нормами патентних законів або законодавства з промислової та інтелектуальної власності. З огляду на це, важливим є вивчення особливостей проведення експертизи заявок на секретні винаходи в різних юрисдикціях, стану та тенденцій у цій сфері.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам патентного права, правового регулювання винаходів присвячені монографічні дослідження Г. Андрощука [4; 8; 10–12], Ю. Бошицького [6,7], Г. Вороніна [6], Ю. Капіци [13], Р. Кіріна [9], П. Крайнева [5], Л. Работягової [4; 5; 10–12], В. Хоменко [9], М. Яшарової [7].

Вагомим внеском у дослідження економіко-правових проблем розвитку винахідницької діяльності в наукових установах, закладах вищої освіти є монографічне дослідження “Винахідницька діяльність у наукових установах”, підготовлене науковцями Центру досліджень інтелектуальної власності та трансферу тех-

нологій НАН України (за редакцією д-ра юрид. наук Ю. М. Капіци) [13].

Окремі аспекти патентного права, експертизи винаходів і секретних винаходів досліджували О. Васильєв, М. Вербенський, О. Гургула, Р. Еннан, Г. Остапенко, А. Ромашко, Л. Тарасенко, О. Чомахашвілі, С. Филь та ін.

Однак практика застосування норм та аналіз останніх змін, що відбулися в патентному праві, регулюванні секретних винаходів, експертизі заявок, а також проблемні питання в цій сфері вивчені недостатньо.

Метою статті є аналіз стану та тенденцій патентної активності в оборонному секторі, правового регулювання та особливостей експертизи секретних винаходів у різних юрисдикціях, проблемних питань у цій сфері, вироблення пропозицій для України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нині у світі склалися і існують три системи патентної експертизи: явочна (реєстраційна), перевірочна (дослідницька) і відтермінована (відкладена) [4, с. 84)]. У першому випадку патентна заявка автоматично приймається для проведення експертизи на підставі дати публікації, залежно від дати подання або дати пріоритету.

Ізраїль і США — яскраві приклади юрисдикцій із реєстраційною експертизою. У другому випадку патентна заявка зазвичай приймається для проведення експертизи на підставі дати, у яку подано запит на експертизу.

Чимало юрисдикцій, включаючи Європейське патентне відомство (ЄПВ), Китай, Японію і Південну Корею, передбачають відкладену систему експертизи, у якій встановлено явно позначений крайній термін для подання запиту на експертизу. Цей крайній термін часто становить від трьох до п'яти років з дати подання заявки, дати пріоритету або дати подання міжнародної заявки (залежно від обставин).

У пострадянських країнах патентоспроможність винаходу, віднесеного до секретних винаходів звичайного. Але пошук у базах експертів проводиться також серед секретних винаходів, запатентованих у РФ, та секретних винаходів, на які видано авторські свідоцтва СРСР, якщо для них встановлено ступінь секретності не вище, ніж ступінь секретності винаходу, новизна якого встановлюється.

Не всі секретні винаходи містять державну таємницю, але всі винаходи з державною таємницею — секретні. Різниця лише в мірі секретності. Будь-які відомості можуть як засекречуватися, так і розсекречуватися.

Останній варіант можливий у випадках, якщо: держава бере на себе міжнародні зобов'язання щодо обміну відомостями, що становлять державну таємницю, у відкритому режимі; виникає недоцільність подальшого захисту відомостей, що містять державну таємницю, у зв'язку з істотною зміною обставин.

Наслідки визнання патентоспроможності секретного винаходу та його реєстрації аналогічні наслідкам звичайної реєстрації. За власником патенту закріплюється виключне право на винахід, яке він може надати для використання або передати іншим особам. Проте все це має здійснюватися згідно з нормами законодавства про державну таємницю та патентного законодавства.

Наше дослідження базуватиметься на аналізі показників та правової бази IP5 — найбільших відомств ІВ. Нині IP5 контролює 91 % активних патентів у світі. П'ять відомств ІВ(IP5) — це назва форуму п'яти найбільших у світі відомств ІВ (Європейське патентне відомство (ЄПВ), Патентне відомство Японії (JPO), Корейське відомство ІВ (KIPO), Національне відомство ІВ Китаю (CNIPA), Відомство з патентів і торгових марок США (USPTO), створеного для *підвищення ефективності процесу експертизи винаходів* у всьому світі.

Ці п'ять відомств IP5 спільно обробляють близько 90 % світових патентних заявок і здійснює 95 % всієї роботи, що виконується в рамках Договору про патентну кооперацію (РСТ) [14].

Провідні офіси визначили своє бачення співпраці IP5 так: створення сталого майбутнього шляхом сприяння інноваціям та економічному зростанню за допомогою інклюзивної та доступної патентної системи; сприяння патентному захисту за допомогою гармонізації практик і процедур, високоякісних і своєчасних результатів пошуку та експертизи, розподілу роботи та доступу до патентної інформації, а також досягнення ефективного, економічно вигідного та зручного для користувача міжнародного патентного ландшафту [14].

Діяльність IP5 має пряму вигоду для компаній і винахідників по всьому світу. Співпраця допомагає офісам IP5 покращити свої послуги та зробити доступ до патентної системи простим та юридично визначеною для новаторів з усіх їхніх регіонів.

Аналіз динаміки патентних заявок та видадених патентів у відомствах IP5 у період з 2013 до 2023 рр. свідчить про значні зрушення в глобальному інноваційному ландшафті. Загальна кількість патентних заявок зросла на 2,9 %, збільшившись з приблизно 2,2 млн у 2013 р. до 3,0 млн у 2023 році. Провідним гравцем стало

CNIPA (Китай), кількість заявок якого різко зросла з 2013 до 2023 року.

Цей сплеск заявок дав змогу різко збільшити частку CNIPA у кількості заявок. ВПТЗ США та ЯПВ (Японія) зіткнулися зі стабільністю кількості заявок із невеликим зниженням їх глобальної частки.

У KIPO спостерігалось помірне зростання кількості заявок, тоді як у ЄПВ — незначне зниження частки в кількості заявок, попри стабільне число заявок. Однією з проблем міжнародної гармонізації патентного права, що становлять особливий інтерес у предметі дослідження, є “конфліктуючі заявки”, які називаються в професійних колах “*секретним попереднім рівнем техніки*”. Конфліктуюча заявка — це патентна заявка, що має дату подання (або дату пріоритету) більш ранню, ніж у заявки або патенту, що розглядається, але яка була опублікована пізніше.

Майже в усіх країнах світу патентна заявка публікується лише через 18 місяців із дати подання або у випадку, коли пріоритет було заявлено з дати пріоритету.

Це порушує питання про те, як система має обробляти другу заявку, яку подано після подання першої патентної заявки, але до публікації першої заявки. Така ситуація відома як “секретний” попередній рівень техніки, оскільки зазвичай заявник другої заявки не може дізнатися, що існує перша (неопублікована) заявка.

Спроби досягти міжнародного консенсусу щодо розгляду конфліктуючих заявок досі не мали успіху. Попри те, що в рамках Договору про патентне право (Patent Law Treaty) робилися кроки з метою гармонізації правил щодо секретного відомого рівня техніки, переговори з 2006 р. зайшли в глухий кут [15]. Отож, видається, що найближчим часом немає перспектив щодо гармонізації законодавства в цьому аспекті.

Для будь-якого винаходу завжди існуватиме попередній рівень техніки. Як зазначив відомий федеральний суддя: “Лише Бог творить із нічого. Людина має працювати зі старими елементами” [16].

Патентоспроможність залежить від існування попереднього рівня техніки. Натомість патентоспроможність винаходу залежить від того, наскільки він відрізняється від попереднього рівня техніки.

У Керівництві ОЕСР із патентної статистики сказано: “У кожному патенті перераховується попередній рівень технології, що відноситься до винаходу. Рівень технології визначає межі того, що є суспільним надбанням і на що заявник має право згідно з формулою винаходу. Цитовані

(патентні та непатентні) посилання допомагають визначити формулу патенту та його конкретні види використання та застосування” [17, с. 24].

Згідно із звичайними правилами попереднього рівня техніки, лише публічні розкриття інформації можуть бути процитовані проти заявки. Оскільки першу заявку ще не опубліковано, то вона зазвичай не може бути процитована проти другої заявки. Однак, якщо перша заявка не може бути процитована проти другої заявки, то це може призвести до небажаного результату, коли обидві заявки можуть бути видані з того самого предмету, а отже, заявник одного з виданих патентів може перешкодити іншому використовувати винахід і стати на заваді його виходу на ринок.

Важливим також є поняття “секретне використання”. Воно стосується використання винаходу, що зберігається в таємниці і є недоступним для громадськості. Так, в американському Посібнику з процедури патентної експертизи (MPEP) 2152.02(c) зазначено: “Приватне використання або продаж винаходу винахідником не є попереднім рівнем техніки згідно з AIA 35 USC 102(a)(1), якщо воно не було загальнодоступним”.

Інакше кажучи, якщо винахідник використовує свій винахід таким чином, що зберігає його секретність, то таке використання не вважається публічним використанням і не впливає на патентоспроможність винаходу.

Однак важливо зазначити, що секретне комерційне використання винахідником протягом більш як одного року до подачі заявки на патент може, як і раніше, впливати на патентоспроможність відповідно до заборони на продаж 35 USC 102(b) [18].

Аналіз “секретного рівня техніки” серед країн IP5. Хоча основна концепція “секретного попереднього рівня техніки” є загальною для всіх країн, проте деталі її вимог дещо відрізняються від країни до країни. Нижче наведемо порівняння “секретного рівня техніки” в країнах IP5, Японії, США, ЄС (ЕРС), Китаї та Кореї, щоб зрозуміти подібності та відмінності “секретного рівня техніки” між країнами [19].

Ідентичність винаходів між ранніми та пізнішими заявками. Необхідно: ЕРС, Японія, Китай, Корея [19]. Для того, щоб цитуватися як секретний рівень техніки в цих країнах, винахід, розкритий в описі або кресленнях попередньої заявки, має бути ідентичним винаходу, заявленому в пізнішій заявці. У ЕРС вимагається дослівна ідентичність обох винаходів між попередньою та пізньою заявками, а саме: лише якщо заявлений винахід пізньої заявки фотографічно ідентичний розкритому винаходу

попередньої заявки, попередня заявка може становити “секретний рівень техніки” (фотографічна новизна — Photographic Novelty).

Отож, навіть якщо заявка було відхилено через секретний рівень техніки, то можна відносно легко подолати відхилення, змінивши заявлений винахід, щоб він не був фотографічно ідентичним секретному рівню техніки.

У Японії, Китаї та Кореї буквальна ідентичність обох винаходів не обов’язково потрібна. Якщо заявлений винахід у пізнішій заявці по суті ідентичний розкритому винаходу в попередній заявці, то пізнішу заявку можна відхилити (збільшена новизна — Enlarged Novelty). Це означає, що трохи важче подолати неприйняття “секретного рівня техніки”, аніж у випадку з ЕРС.

Не потрібно: США [19]. У США пізніша заявка може бути відхилена замість попередньої, навіть якщо заявлений винахід у пізнішій заявці НЕ ідентичний розкритому винаходу в попередній заявці. Якщо заявленому винаходу пізньої заявки бракує очевидності в порівнянні з розкритим винаходом попередньої заявки, то пізнішу заявку можна відхилити. Інакше кажучи, пізніша заявка підлягає оцінці як на новизну, так і на очевидність у США, що ускладнює подолання неприйняття секретного рівня техніки, аніж у випадках інших країн.

Виняток із секретного попереднього рівня техніки тих самих заявників/винахідників. Так: Японія, Корея та США [19]. У згаданих країнах, якщо обидва заявники чи винахідники є одними і тими самими між попередньою та пізньою заявками, то попередня заявка НЕ кваліфікується як секретний попередній рівень техніки (без самоколізії — Non-Self-Collision). У разі, якщо заявників/винахідників декілька, то цей виняток можна застосувати, лише якщо всі заявники/винахідники обох заявок однакові.

Ні: ЕРС і Китай. У ЕРС та Китаї немає винятків щодо секретного попереднього рівня техніки тих самих заявників/винахідників. Таким чином, навіть якщо обидва заявники/винахідники є однаковими в попередній і пізнішій заявках, то пізню заявку може бути відхилено через секретний рівень техніки (самозіткнення — Self-Collision). У таблиці 1 подано порівняння “секретного рівня техніки” у відомствах IP5.

На відміну від ЕРС або Китаю, в Японії існує виняток щодо секретного попереднього рівня техніки тих самих заявників/винахідників. Таким чином, якщо заявники/винахідники однакові для попередньої та пізньої заявки, то самозіткнення в Японії не відбувається. Однак варто звернути увагу на те, що всі заявники/винахідники мають бути абсолютно однаковими у двох заявках. Наприклад, якщо ви подали попередню заявку

Порівняльна таблиця “секретного рівня техніки” Secret Prior Art у відомствах IP5

Ідентичність обох винаходів (Identicalness of both inventions)	Потрібно (Required)		Не вимагається (Not required)
		Фотографічна новизна (Photographic novelty)	Збільшена новизна (Enlarged novelty)
	EPC	JP, KR, CN	USA
	Легко (Easy) <-----> Важко (Difficult) Труднощі для подолання (Difficulty to overcome)		
Виняток тих самих заявників/винахідників (Exception by same applicants/inventors)	Так (Yes) Несамозіткнення (Non-self-collision)		Ні (No) Самозіткнення (Self-collision)
	JP, KR, USA		EPC, CN

Джерело: [19].

як спільну заявку, але пізнішу заявку ви подали самостійно, то ваша пізніша заявка буде відхилена вашою попередньою заявкою як секретний рівень техніки.

Розглянемо особливості експертизи секретних винаходів у відомствах IP5. США. Закон про секретність винаходів 1951 р. зробив патентну секретність постійною, хоча наказ про заборону будь-якого винаходу має відновлюватися щороку, за винятком періодів оголошеної війни чи надзвичайного стану в країні.

Згідно з законом, оборонні відомства надають патентному відомству *засекречений список чутливих технологій* у формі “Списку огляду категорій патентної безпеки” (PSCRL), а рішення про класифікацію нових винаходів приймається “оборонними відомствами”. До цих агентств належать армія, флот, військово-повітряні сили, Агентство національної безпеки, Міністерство енергетики, Міністерство внутрішньої безпеки, НАСА, і навіть Міністерство юстиції.

Якщо урядовці визначають, що *ідея та винахід* можуть становити загрозу, то вони можуть бути обмежені від громадськості за допомогою наказу про секретність. Будь-яке федеральне урядове агентство, а не лише ті, що пов’язані з військовою та розвідувальною спільнотою, може вимагати обмеження будь-якого патенту (відповідно до Закону про секретність винаходів), якщо це агентство має право класифікувати дані як обмежені.

Закон про секретність винаходів, кодифікований у 35 USC § 181–188, передбачає розгляд патентних заявок, розкриття чи публікація яких може завдати шкоди національній безпеці. Міжвідомчий процес починається з того, що Патентне відомство США (USPTO) перевіряє заявки на винаходи, які можуть мати прямі чи

потенційні наслідки для національної безпеки в разі їх публікації. До рецензентів USG входять DoD, Міністерство енергетики (DOE) та будь-яке агентство, призначене президентом як оборонне агентство. Якщо одним із рецензентів рекомендовано застосувати наказ про секретність, Комісар із патентів має розпорядитися, щоб винахід зберігався в секреті. На підставі цієї рекомендації Управління Комісара з патентів накладає наказ про секретність, який запобігає розкриттю та публікації заявки і зупиняє видачу патенту. USPTO подає заявки на патенти до DTSA для розгляду в DoD. DTSA управляє електронним поданням заявок на патенти до служб та оборонних агентств за допомогою вебсистеми управління справами, системи розгляду патентних заявок DoD (DPARS).

Після того, як служби та оборонні агенції завершать розгляд заявок, DTSA надає колективні рекомендації DoD в USPTO. Щороку десятки тисяч винаходів і патентних заявок перевіряються вручну, щоб вирішити, чи варто дозволити їх публікацію, чи приховати від громадськості. Станом на 1997 р. повідомлялося, що *від 5 до 10 % усіх патентів*, які американські військові розглядають відповідно до ISA, *підпадають під дію наказів про секретність*. У період із 2013 до 2017 рр. у середньому 117 нових винаходів за рік обмежувалися наказами про секретність, а скасовувалося — в середньому 25 наказів на рік. У 2017 р. Федерація американських учених повідомила, що 5784 патенти було обмежено наказами про секретність [20]. Станом на 2018 р. під дію наказів про секретність потрапило 5792 унікальних патентів. У період із 2012 до 2020 рр. USPTO розпочало розслідування щодо розширення застосування Закону про секретність винаходів, щоб краще враховувати

економічні наслідки нових винаходів для американських ринків, якщо ці нові ідеї можуть завдати шкоди існуючим галузям. Спроби протягом 2020 р. розширити сферу дії Закону про секретність винаходів у Конгресі не мали успіху через лобювання з боку таких груп, як Американська асоціація юристів.

В інтересах національної безпеки уряд США встановив *обмеження на експорт технічної інформації*. Таким чином, перед поданням заявки на патент в іноземній країні вимагається дозвіл Уповноваженого з патентів відповідно до 35 USC 184, якщо винахід було створено в США.

Існує два способи отримання дозволу на подання заявки за кордон:

- може бути подана петиція на одержання іноземної ліцензії на подання заявки;
- заявник може зачекати шість місяців після подання заявки в USPTO, і в цей час ліцензія на цей предмет більше не вимагається, якщо не накладено наказ про секретність.

Санкції за порушення включають втрату патентних прав у США на додаток до можливого штрафу або тюремного ув'язнення.

Іноземні патентні заявки з охороною таємниці. США уклали двосторонні та багатосторонні угоди з країнами про взаємну подачу секретних патентних заявок та/або патентних заявок із наказами про секретність. Основна багатостороння угода — *Угода НАТО про взаємну охорону таємниці винаходів*, що стосуються оборони та щодо яких були подані заявки на отримання патентів. Вона *дозволяє подавати патентні заявки з наказами про секретність*, подані в одній країні НАТО, у США, і навпаки, а також *дозволяє автоматичні взаємні накази секретності*. DTSA встановила та підтримує дипломатичні канали в посольствах США в деяких країнах для виконання вимог Угоди НАТО. Ця Угода надає *можливості для обміну секретними винаходами* та дозволяє здійснювати міжнародне співробітництво в галузі досліджень і розробок у галузі оборонних технологій [21].

Європейське патентне відомство (ЄПВ). ЄПВ є виконавчим органом Європейської патентної організації, яка об'єднує 39 країн-членів і здійснює свою діяльність зі штаб-квартири в Мюнхені з філіями в Гаазі, Берліні та Відні. ЄПВ є центральною установою патентної охорони в Європі, пропонуючи оптимізований процес подання заявок і видачі патентів у державах-членах.

У 2022 р. ЄПВ продовжило свою місію щодо сприяння інноваціям та економічному зростанню, опрацювавши близько 193 460 патентних заявок, що на 2,5 % більше, ніж у попередньому році. До головних досягнень належать *удосконалення процесів пошуку та експертизи*, причому

своєчасність пошуку становить у середньому 4,9 місяця, а 79 % заявок на видачу грантів було видано протягом 36 місяців.

ЄПВ також *запровадило нові цифрові інструменти*, зокрема My EPO Portfolio для подання процедурних заявок і нову платформу для централізованої оплати мит [22]. Оновлені Керівні принципи з експертизи в ЄПВ, що набули чинності 1 березня 2024 р., включають *суттєві зміни* патентоспроможності інновацій у галузі *штучного інтелекту (ШІ)*. Ці зміни вплинуть на розгляд усіх патентних заявок у ЄПВ у майбутньому.

Керівні принципи демонструють подальшу ворожість до патентоспроможності технологій ШІ в тому, що і без того є однією з найжорсткіших юрисдикцій у світі для цієї найважливішої технології.

З червня 2023 р. в Євросоюзі запрацювала нова єдина (унітарна) патентна система, яка оптимізує процедуру отримання патенту в Європі. Вона покликана полегшити захист патентних прав на території ЄС для винахідників та інноваційних компаній. Якщо коротко, то це єдиний патент для країн ЄС, який можна отримати за результатами патентування через ЄПВ.

Китай. Положення китайського патентного законодавства щодо іноземних патентних заявок на винаходи перейшли від “зобов'язання спочатку подати заявку в Китаї” (1984 р.) до “зобов'язання запитувати експертизу конфіденційності” (2008 р.). Були передбачені також штрафні санкції, згідно з якими патентні права не можуть бути надані в Китаї, якщо іноземна патентна заявка була подана без *експертизи конфіденційності*.

Китайський еквівалент ліцензії США на подання іноземних заявок називається *перевіркою конфіденційності при поданні іноземних заявок*. Вперше це правило було закріплене в третій поправці до Патентного закону Китаю від 2008 року.

Відповідно до ст. 19 Патентного закону (раніше ст. 20) (Patent Law of the People's Republic of China), якщо іноземна заявка має бути подана на винахід, зроблений у Китаї, то заявник має заздалегідь подати запит на проведення перевірки конфіденційності (Request for Confidentiality Examination of a Patent Application to be Filed Abroad) у Відомстві з інтелектуальної власності Китаю (CNIPA). CNIPA визначить, чи зачіпає винахід (термін “винахід” охоплює і корисні моделі) національну безпеку та життєво важливий інтерес, який необхідно зберігати конфіденційним.

Однак подання заявки на винахід у Китаї не призводить до автоматичної відповіді патентно-

го відомства про право на подання іноземних заявок (на відміну від США, де відбувається автоматичне надання іноземної ліцензії на подання заявки). Натомість заявники повинні прямо запитати перевірку на конфіденційність, якщо вони мають намір подавати заявку за кордоном. Єдиним винятком є подання заявки РСТ через CNIPA як одержуюче відомство. У цьому випадку запит на проведення перевірки на конфіденційність включається до документів заявки РСТ, тому заявнику не потрібно буде окремо вимагати перевірку на конфіденційність.

Китайський еквівалент іноземної ліцензії на подання заявки надається, коли видається повідомлення про проходження допуску, у якому вказується, що винахід не стосується національної безпеки або життєво важливих інтересів і має дозвіл на подання заявки в зарубіжній країні.

Отримання дозволу на нову заяву зазвичай займає 2–4 тижні. Якщо початкова заява вже є в Китаї, то отримання такого дозволу займає лише декілька днів. Проте, якщо після подальшої перевірки експерт вважає, що винахід включає об'єкт, який повинен бути конфіденційним, то буде видано повідомлення про збереження секретності [23].

Середній термін розгляду заявок на винаходи скоротився до 16,5 місяців, а важливі винаходи були розглянуті протягом 13 місяців.

CNIPA запровадила *нову інтелектуальну систему патентної експертизи*, де понад 99 % заявок на патенти та товарні знаки подаються в електронному вигляді. Задоволеність користувачів якістю патентної експертизи залишалася високою та становила 85,7 %, підтримуючи задовільний рівень протягом 13 років поспіль [22].

Японія. Японське патентне відомство (JPO) зосередилося на досягненні найшвидших і найякісніших патентних експертиз у світі. Середній час розгляду становив 10,1 місяця для First Action Pendency та 14,9 місяця для Total Pendency. JPO запропонувало *прискорені варіанти експертизи*, включаючи *надприскорену систему для високо пріоритетних заявок* із середнім часом розгляду 2,3 місяця та 0,6 місяця відповідно.

JPO запровадило обмеження на Multi-Multi Claims та оновило свої посібники та довідник з експертизи. Реєстр технологій зеленої трансформації (GXTI), запущений у червні 2022 р., каталогізує технології, що сприяють скороченню викидів парникових газів.

JPO також покращило поширення інформації та взаємодію з міжнародними користувачами різними каналами.

Нерозголошення патентних заявок і заборона на подання заявок за кордоном має важливе значення для національної безпеки. Уряд Японії ухвалив Закон про сприяння економічній безпеці у травні, який об'єднав відповідні заходи для цієї мети [24]. Одним із заходів є *нова система нерозголошення патентних заявок і заборони іноземних патентних заявок*, які включають винаходи, що зроблені в Японії, і які можуть спричинити значний ризик згубного впливу на безпеку країни та її громадян, якщо будуть оприлюднені. Система набула чинності 1 травня 2024 р., вона передбачає перший (первинний огляд JPO) і другий огляди (огляд безпеки Кабінетом міністрів). У ході первинного огляду JPO перевіряє всі патентні заявки, а потім відправляє: 1) патентні заявки, що включають винаходи, що належать до зазначених галузей технологій; 2) патентні заявки, для яких заявники *вимагають проведення огляду безпеки*. Під час огляду безпеки Кабмін розглядає чутливість безпеки та промислову дію тощо, а потім вирішує, чи варто робити позначення безпеки, чи ні. Коли заявки підлягають позначенню безпеки, то на заявників накладаються деякі зобов'язання, зокрема заборона подання іноземних заявок. За порушення зобов'язань *передбачено* такі заходи, як *кримінальне покарання та відхилення патентних заявок*.

Нове *положення визначає* зазначені *галузі технологій* за Міжнародною патентною класифікацією (МПК) [24]. Деякі із зазначених сфер технологій визначаються лише МПК, і патентні заявки, які включають винахід, що підпадає під класифікацію, будуть надіслані посадовій особі Кабміну для перевірки безпеки (наприклад, F41G7/00: Системи управління напрямом для самохідних ракет, G21J1/00: Ядерні вибухові пристрої). Інші зазначені галузі технологій, які включають *технології подвійного призначення*, визначаються МПК та додатковими вимогами (зокрема вони є винаходами для оборони країни або для військового використання іноземними країнами). Одним із прикладів є B64G3/00: Спостереження чи відстеження космічних апаратів. В останньому випадку патентні заявки, які включають винахід, що підпадає під класифікацію та відповідає одній із додаткових вимог, буде надіслано посадовій особі Кабміну для перевірки безпеки. Якщо патентна заявка надсилається до Кабміну після первинного розгляду, то заявнику надсилається повідомлення. Згідно з даними JPO, передбачається, що повідомлення буде надіслано приблизно на 1 % патентних заявок [24].

Хоча кількість таких заявок, мабуть, невелика, оскільки деякі компанії мають дослідні

центри в Японії або проводять спільні дослідження з японськими компаніями, заявники можуть захотіти створити новий шлях у робочому процесі для перевірки того, де зроблено винаходи і чи можуть заявки потрапляти в зазначені технологічні галузі, щоб запобігти помилковій подачі іноземних патентних заявок, які можуть спричинити ризик згубного впливу на безпеку країни та її громадян, якщо вони стануть відомі громадськості. Подання патентних заявок, що стосуються зазначених технологічних сфер, у зарубіжних країнах заборонено (ст. 78 (1)). *Винахідники можуть подати заявку на попереднє визначення того, чи відносяться їхні винаходи до таких технологічних сфер, заплативши мито 25 000 єн (близько 200 дол. США).*

Південна Корея. У 2022 р. КІРО активізувало зусилля щодо підтримки креативної економіки шляхом удосконалення адміністрування прав ІВ. На внутрішньому ринку КІРО зосередилося на покращенні послуг з експертизи та сприяння економічній стійкості за допомогою комплексного створення, використання та захисту ІВ.

Значних поліпшень було досягнуто в ефективності експертизи: середній час розгляду становив 14,4 місяця для патентів і корисних моделей, 4,8 місяця для промислових зразків. КІРО опрацювало 556 436 заявок, зокрема 90 207 від нерезидентів, і зафіксувало зростання кількості заявок за Договором РСТ на 6,8 %, досягнувши 21 916 [22].

Для підвищення ефективності впроваджено такі інновації: *систему патентного пошуку на основі ШІ* і прискорений процес експертизи для патентів на напівпровідники, що скорочує час обробки приблизно 2,5 місяця.

КІРО провело зустріч із науково-дослідними інститутами для вивчення того, як великі патентні дані можуть підвищити ефективність інвестицій у НДДКР. Було виявлено 173 нові технології в ключових галузях промисловості. Окрім того, КІРО підтримало стратегії НДДКР, засновані на ІВ, запровадило такі законодавчі заходи, як Закон про національну провідну стратегічну промисловість, а також запустило оновлений курс електронного навчання IP Rapoqama, покращивши різні аспекти експертизи, навчання та захисту прав ІВ.

У Правилах проведення патентної експертизи КІРО цілий розділ присвячено *експертизі заявок, пов'язаних із національною обороною*, а також *критеріям класифікації заявки, пов'язаної з національною обороною*. Міжнародні патентні класифікації, що пов'язані з національною обороною, охоплюють сім класифікацій машин (зокрема підводний човен, ракета, броньована машина тощо), чотири хімічні кла-

сифікації (зокрема вибухові речовини та детонатори) [25].

Пострадянські країни. До особливостей експертного дослідження заявки на видачу патенту на секретний винахід у країнах СНД варто зарахувати правило, згідно з яким у процесі встановлення новизни секретного винаходу в рівень техніки (equipment level) також включаються (за умови їхнього раннього пріоритету) секретні винаходи, запатентовані в країні, та секретні винаходи, на які видано авторські свідоцтва СРСР, якщо для цих винаходів встановлено ступінь секретності не вище, ніж ступінь секретності винаходу, новизна якого встановлюється.

Республіка Таджикистан. У ст. 8. Закону Республіки Таджикистан “Про секретні винаходи” від 02 січня 2019 р. № 1569 зазначено: “1. При визначенні правової охорони секретного винаходу застосовуються умови патентоспроможності винаходу, встановлені Законом Республіки Таджикистан “Про винаходи”. 2. При визначенні новизни секретного винаходу поряд із відомостями, передбаченими Законом Республіки Таджикистан “Про винаходи”, до рівня техніки включаються, за умови їхнього раннього пріоритету: охоронні документи Республіки Таджикистан на *секретні об'єкти промислової власності*; заяви на видачу охоронних документів на секретні об'єкти промислової власності, подані в Республіці Таджикистан іншими особами (за винятком відкликаних заявок) (у редакції Закону Республіки Таджикистан від 02 вересня 2019 р. № 1569); відомості, що містять державну таємницю, розкриті в друкованих виданнях та інших джерелах інформації, що стали доступними в Республіці Таджикистан для осіб, які мають доступ до таких відомостей на законній підставі раніше пріоритету заявленого секретного винаходу. 3. При визначенні новизни секретних винаходів, ступінь секретності відомостей, що становлять державну таємницю, які включаються до рівня техніки, не повинна перевищувати ступінь секретності заявленого секретного винаходу” [26].

Киргизька Республіка. Відповідно до ст. 6 Закону Киргизької Республіки від 17 березня 2006 р. № 79 “Про секретні винаходи”, “при визначенні новизни секретного винаходу поряд із відомостями, передбаченими Патентним законом Киргизької Республіки, до рівня техніки включаються (за умови їхнього раннього пріоритету): *патенти Киргизької Республіки на секретні об'єкти промислової власності*; *заявки на видачу патентів на секретні об'єкти промислової власності*, подані в Киргизькій Республіці іншими особами (за винятком відкликаних заявок); відомості, що становлять державні секрети,

розкриті в друкованих виданнях та інших джерелах інформації, що стали доступними в Киргизькій Республіці для осіб, які мають доступ до таких відомостей на законній підставі, раніше пріоритету заявленого секретного винаходу. При визначенні новизни секретних винаходів, ступінь секретності відомостей, що становлять державні секрети, що включаються до рівня техніки, що не повинна перевищувати ступінь секретності заявленого секретного винаходу” [27].

Україна. Згідно зі ст. 1 Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII, винаходом (корисною моделлю) є результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Секретним винаходом (секретною корисною моделлю) є винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесена до державної таємниці, права на який засвідчуються патентом на секретний винахід (секретну корисну модель). Відповідно до ст. 16 цього Закону, *експертиза заявки на винахід (корисну модель) складається з попередньої експертизи, формальної експертизи*, а також, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), — *кваліфікаційної експертизи* і проводиться НОІВ відповідно до цього Закону та правил, встановлених на його основі центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ІВ. Під час проведення попередньої експертизи заявка, що не містить пропозиції заявника щодо зарахування винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, розглядається на предмет наявності в ній відомостей, які можуть бути віднесені до державної таємниці згідно зі Зводом відомостей, що становлять державну таємницю [28].

Якщо в заявці наявні такі відомості, а також якщо заявка містить пропозицію заявника про зарахування винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, матеріали заявки надсилають відповідному Державному експерту з питань таємниць (далі — Державний експерт) для прийняття рішення щодо віднесення його до державної таємниці. Державний експерт надсилає своє рішення разом із матеріалами заявки до Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ) протягом місяця від дати одержання ним матеріалів заявки. Строк, протягом якого може діяти рішення про віднесення інформації, викладеної в заявці, до державної таємниці, встановлюється Державним експертом з *урахуванням ступеня секретності інформації*.

Якщо Державний експерт прийняв рішення про зарахування заявленого винаходу (корисної

моделі) до державної таємниці, то він визначає коло осіб, які можуть мати доступ до нього, і все наступне діловодство за заявкою здійснюється у режимі секретності. НОІВ повідомляє заявника про рішення Державного експерта. Якщо в заявці не було пропозиції заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, а Державний експерт зарахував винахід (корисну модель) до державної таємниці, то в разі незгоди заявник може подати до НОІВ мотивоване клопотання про розсекречування матеріалів заявки чи оскаржити рішення, звернувшись до суду.

Варто зазначити, що одноосібні рішення, у силу наявності людського фактора, можуть бути не завжди вірними. У своєму виступі на науково-практичній конференції “Інтелектуальний потенціал — фундамент майбутнього України та її Збройних Сил” А. С. Ромашко констатувала: “Секретні винаходи — це мертві винаходи”. Окрім того, авторка зауважила, що система засекречування має суттєвий недолік — одноосібне прийняття рішення державним експертом із питань таємниць.

На це також звертав увагу заступник начальника Управління СБУ О. Семенюк: “...коло відомостей, які мають засекречуватися державою, досить динамічне та безпосередньо залежить від зовнішньополітичної та економічної ситуації в країні” [29, с. 61]. Він зазначив, що функції державного експерта з питань таємниць покладено на 152 посадові особи! У більшості з них відсутні необхідні спеціальні знання у сфері охорони державної таємниці, досвід і навички, що необхідні для прийняття виважених рішень щодо віднесення інформації до державної таємниці.

“Визначальним критерієм під час призначення осіб на такі посади, є наявність у них не стільки фахових, скільки управлінських здібностей і навичок, активна громадська позиція або партійна приналежність” [29, с. 62].

Хоча з моменту публікації статті (2016 р.) пройшло чимало часу, у цій сфері мало що змінилося. Натомість досвід зарубіжних країн (США, Японія, Корея, Сполучене Королівство) свідчить, що подібні рішення приймаються не одноосібно, а колегіально з використанням цифрових інструментів і ШІ, досить часто керівниками відомств ІВ за поданням відповідних оборонних відомств.

Відповідно до ст. 7 Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”: “... 4. Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. 5. Рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на видачу

в Україні патенту (зокрема міжнародної заявки, у якій зазначена Україна) у тій редакції, у якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передує тій даті, яка зазначена в частині четвертій цієї статті, і що вона була опублікована на цю дату або після цієї дати”.

Як бачимо, *про секретний рівень техніки тут не згадується*. Лише у Правилах складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель, затверджених Наказом Мінекономіки України від 9 вересня 2024 р. № 23301, уточнюється, що: “3. Винахід (корисна модель) визнається новим (новою), якщо він (вона) не є частиною рівня техніки. Рівень техніки охоплює всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до УкрНОІВІ, а якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету”. Загальнодоступними вважаються відомості, з якими будь-яка зацікавлена особа могла ознайомитися до дати подання заявки до УкрНОІВІ, а якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету, *за умови, що ці відомості не були інформацією з обмеженим доступом (конфіденційною, таємною та службовою інформацією) або комерційною таємницею* [30]. Отже, під час проведення експертизи заявки на винахід *секретні винаходи при визначенні попереднього рівня техніки не враховуються*.

Варто зауважити, що Кабінет Міністрів України 24 квітня 2019 р. припинив для України дію Угоди про взаємне забезпечення збереження міждержавних таємниць у галузі правової охорони винаходів у рамках Співдружності Незалежних Держав (СНД). Угода регламентувала забезпечення режиму державної таємниці стосовно відомостей про секретні винаходи, створені в колишньому СРСР, а також порядок розсекречування таких даних. Україна підписала цей документ із застереженнями. З Угоди ми вийшли, а *матеріали заявок на видачу секретних винаходів, як це передбачено в застереженні, не відкликали, а отже, вони залишилися в Роспатенті* [31]. Таким чином, існує *практична неможливість здійснення патентного дослідження в базі з обмеженим допуском секретних винаходів (корисних моделей)*.

Варто зупинитися на питанні прискореної експертизи заявок на винаходи. Хоча положення ч. 3 ст. 6 Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” передбачають першочерговий розгляд заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямом загальнодержавного рівня, ця норма при експертизі заявок тривалий час не виконується. Лише через 12 років вона з’явилася в нових Правилах складання,

подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель, затверджених наказом Міністерства економіки України від 9 вересня 2024 р. № 23301.

В Україні тривалий час здійснюється неконтрольований виток за кордон інноваційних технічних рішень. В обхід ст. 37 Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, що передбачає реєстрацію пріоритетної заявки на винахід (корисну модель) в Україні, багато винахідників подають заявки безпосередньо в інші країни, без подачі їх в Україні. Рівень так званої патентної міграції з України постійно зростає. Рівень “патентів-втікачів” становить 10–12 % щорічного обсягу патентування. Найбільш активними секторами такої міграції є медичні препарати, ІТ-технології (системи та обладнання), фармакологія.

Розширюється географія міграції: РФ (51 %), США (11 %), Південна Корея (9 %), Тайвань (3 %), Німеччина (2 %). До групи “патентів-втікачів” зазвичай входять найбільш конкурентоздатні винаходи, які потім повертаються в Україну як інноваційні продукти іноземних компаній.

Серед запатентованих, наприклад, у Росії технічних рішень є і нові зразки озброєння, техніки і технологій подвійного призначення. Серед заявників-порушників переважають юридичні особи (80 %), проте чимало і фізичних осіб (20 %) [32].

Неврегульованість цих питань у патентному законодавстві України, безкарність за несанкціонований **виток перспективних науково-технічних розробок за кордон (національним законодавством не передбачена відповідальність за такі дії)**, сприяє витоку технологій, *що можуть становити державну таємницю*.

Аналіз Зводу відомостей, що становлять державну таємницю [28]. Звід відомостей, що використовується під час проведення експертизи заявок (ст. 1.9.2, 4.4.15, 4.4.16, 4.9.10, 4.11.13, 4.11.14 тощо), передбачає засекречування таких об’єктів ІВ, як наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, науково-технічні рішення, які можуть бути використані для потреб оборони держави і мають принципове значення для розробки нових видів озброєння чи військової техніки.

Окрема норма (ст. 4.4.15) Зводу передбачає навіть засекречування *зовнішнього вигляду*, що потенційно може стосуватися такого об’єкта ІВ як промисловий зразок. Промисловий зразок (industrial design) — це художньо-конструкторське (дизайнерське) рішення, яке визначає зовнішній вигляд промислового виробу та призначене для задоволення естетичних потреб.

Хоча в окремих країнах передбачена можливість засекречування цих об'єктів, ефективність таких дій сумнівна, адже зовнішній вигляд виробу є видимим.

Водночас у статтях Зводу щодо експертизи винаходів *не передбачена їх прив'язка до класифікації технологій на основі кодів Міжнародної патентної класифікації — МПК (IPC8) і технологій подвійного призначення*, як це здійснюється, наприклад, у США, Японії та Кореї. Це ускладнює відбір, класифікацію та проведення експертизи заявок.

Окрім того, в Україні відсутній спеціальний закон про охорону наукових відкриттів і перелік зареєстрованих наукових відкриттів. Згідно зі ст. 457 ЦК України, «науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно наявних закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни в рівень наукового пізнання».

Головні ознаки відкриття — це світова новизна, достовірність (доказовість) та фундаментальність (докорінні зміни в рівні пізнання). Існує три категорії відкриттів: *явище, властивість, закономірність*. Їхнє значення для розробки нових видів озброєння чи військової техніки безсумнівне.

Наведемо один із прикладів. Так, зареєстроване ще у 1982 р. наукове відкриття «Властивість шкіри китоподібних активно регулювати гідродинамічний опір плаванню шляхом управління локальною взаємодією шкірного покриву з обтікаючим потоком», що було здійснено В. В. Бабенком, Л. Ф. Козловим (Інститут гідромеханіки АН УРСР) та О. Б. Чернишовим (Інститут гідробіології АН УРСР) у співавторстві з науковцями АН СРСР (диплом № 265) [33] дало можливість розробки штучних поглинаючих покриттів для різкого зниження гідродинамічного опору і вібрацій тіл при русі у воді та в повітрі і використано при конструюванні підводних човнів і саморушних підводних снарядів, відомих як торпеди «Шквал» [34, С. 48–49, 35]. Оскільки відповідного закону в Україні і досі не прийнято, тому ймовірні наукові відкриття, що здійснені українськими вченими не реєструються та не охороняються державою, а ті, що зареєстровані (42 наукових відкриття), є відомими [34, С. 5]. До того ж, *відсутній і офіційний реєстр наукових відкриттів*.

У Зводі відсутня згадка та *не передбачена можливість засекречування компонування (топографії) інтегральних мікросхем (чипів)*, які нині є одним із найважливіших об'єктів ІВ, оскільки мають широке застосування в усіх сучасних пристроях мікроелектроніки як військового, так і промислового та побутового призначення.

Напівпровідникова промисловість є рушійною силою таких технологічних інновацій, як штучний інтелект, електромобілі та автоматизація виробництва, відіграючи вирішальну роль в економічному процвітанні держав і національній безпеці. Тому не дивно, що уряди країн світу розглядають напівпровідники як стратегічні технології. Україна стала одним із головних сучасних світових полігонів випробовування мікротехнологій у військовій справі в реальному часі. Від результатів цих випробувань буде залежати не лише доля України і Європи, а й світу.

З огляду на це, СБУ варто *переглянути Звід відомостей з урахуванням висловлених рекомендацій та світового досвіду в цій сфері*.

Необхідно запровадити в Україні досвід США, Японії, Кореї імплементувавши відповідні норми в законодавство з ІВ та Правила складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель. Загалом процедуру формування Зводу відомостей, експертизи щодо віднесення категорій інформації до державної таємниці, ступеню її секретності, прийняття рішень має бути змінено шляхом передачі цих повноважень Раді національної безпеки і оборони України на підставі колегіального розгляду із застосуванням єдиної методики визначення потенційної шкоди охоронюваним державою суспільним інтересам в інформаційній сфері, що може настати внаслідок розголошення відомостей або втрати матеріальних носіїв, що становлять державну таємницю [35].

ВИСНОВКИ

Глобальна динаміка росту патентних заявок і різке збільшення обсягу військових патентів відображає зростання світового попиту на оборонні технології, а також зростання кількості заявок на секретні винаходи, що стосуються національної безпеки.

Зростає роль патентної експертизи заявок на секретні винаходи. Провідні відомства ІВ світу, зокрема країн ІР5, реагують на це внесенням змін до патентного законодавства, переглядом правил проведення експертизи заявок на секретні винаходи із застосуванням цифрових інструментів і ШІ.

В Україні варто переглянути процедуру формування Зводу з урахуванням висловлених рекомендацій, запровадити досвід США, Японії, Кореї, імплементувавши відповідні норми в законодавство з ІВ та Правила складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель. Насамкінець зазначимо, що державна таємниця розглядається як один із найважливіших видів інформації з

обмеженим доступом, а розголошення її може призвести до породження нових загроз державній безпеці. Отже, охорона державної таємниці (зокрема секретних винаходів) є однією зі складових загальної системи забезпечення національної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- World Intellectual Property Indicators Report: Global Patent Filings Reach Record High in 2023 [Electronic resource] // WIPO. — Geneva, November 7, 2024. — Access mode: https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2024/article_0015.html?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Search%3A+WIPi+2024+%28EN%29&gclid=CjwKCAiAgoq7BhBxEiwAVcW0LBBx9T4aeSPX8P5xqkISM4fhldzngzzKI3xuUaFf17NykWEHXXvgBBoc4nAQAQAvD_BwE.
- Worthington R. Growth in military patents reveals shift to non-traditional technologies [Electronic resource] / R. Worthington, T. Sullens // DEFENCE ONLINE. — August, 23, 2024. — Access mode: <https://www.defenceonline.co.uk/2024/08/23/growth-in-military-patents-reveals-shift-to-non-traditional-technologies/>.
- Filings of secret 'National Security' patents increase 36 % in a year amid military tech developments [Electronic resource] // The Patent Lawyer. — July 1, 2024. — Access mode: <https://patentlawyermagazine.com/filings-of-secret-national-security-patents-increase-36-in-a-year-amid-military-tech-developments/>.
- Андрощук Г. А. Патентное право: правовая охрана изобретений : учеб. пособие / Г. А. Андрощук, Л. И. Работягова. — Киев : МАУП, 2001. — 232 с.
- Крайнєв П. П. Патентування винаходів в Україні : монографія / П. П. Крайнєв, Л. І. Работягова, І. І. Дятлик. — Київ : Ін Юре, 2000. — 340 с.
- Бошицький Ю. Л. Правова охорона винаходів та корисних моделей в Україні: проблеми теорії та практики : монографія / Ю. Л. Бошицький, Я. Г. Воронін ; НАН України, Київ. ун-т права, Міжнар. центр прав. пробл. інтелект. власності при Ін-ті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. — 339 с.
- Бошицький Ю. Л. Правове регулювання службового винахідництва: монографія / Ю. Л. Бошицький, М. М. Яшарова. — Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2012. — 260 с.
- Андрощук Г. О. Державне регулювання відносин у сфері службового винахідництва: монографія / Г. О. Андрощук; Нац. акад. прав. наук України, НДІ інтелект. власності. — Київ : Інтерсервіс, 2013. — 234 с.
- Кірін Р. С. Патентологія : монографія / Р. С. Кірін, В. Л. Хоменко, І. М. Коросташова. — Дніпропетровськ : НГУ, 2015. — 424 с.
- Андрощук Г. О. Патентні системи зарубіжних країн: структурований аналіз законодавства / Г. О. Андрощук, Л. І. Работягова; Нац. акад. прав. наук України, НДІ інтелект. власності. — Київ : Інтерсервіс, 2018. — 213 с.
- Андрощук Г. О. Патентне право: міжнародно-правове регулювання : монографія / Г. О. Андрощук, Л. І. Работягова. — Київ : Інтерсервіс, 2018. — 286 с.
- Андрощук Г. О. Патентні системи та законодавство країн СНД, Балтії і Грузії / Г. О. Андрощук, Л. І. Работягова ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ інтелект. власності ; Нац. акад. прав. наук України; НДІ інтелект. власності. — Київ : Інтерсервіс, 2018. — 320 с.
- Винахідницька діяльність у наукових установах / за ред. Ю. М. Капіци; кол. авторів: Ю. М. Капіца, Т. Г. Косско, Д. С. Махновський, І. І. Хоменко, Н. І. Аралова, М. П. Туров. — Київ : Логос, 2021. — 455 с.
- About IP5 co-operation [Electronic resource] // fiveipofficed. — 23, 2024 Access mode: <https://www.fiveipoffices.org/about>.
- Baker A. Secret prior art: a trap for the unwary? [Electronic resource] / A. Baker. — 21 December 2020. — Access mode: <https://www.dyoung.com/en/knowledgebank/articles/secret-prior-art>.
- Henry M. K. What is prior art? [Electronic resource] / M. K. Henry // HENRY. — 02 Jan 2024. — Access mode: <https://henry.law/blog/what-is-prior-art/>.
- Керівництво ОЕСР з патентної статистики [Електронний ресурс] / ОЕСР; МОН; ДНТБ. — Київ : ДНТБ, 2023. — 161 с. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2023/11/15/01/Kerivnytstvo.OESR.z.patentnoyi.statystyky.15.11.2023.pdf>.
- What constitutes "secret use" in patent law? [Electronic resource] // BlueIron. — September 30, 2024. — Access mode: <https://blueironip.com/ufaqs/what-constitutes-secret-use-in-patent-law/>.
- Comparative Report "Secret Prior Art" among IP5 Countries [Electronic resource] // AIGI Intellectual Property Law Firm. — Access mode: https://en.aigipat.com/patent/articles/detail_152.html.
- Invention Secrecy Act [Electronic resource] // Wikipedia. — Access mode: https://en.wikipedia.org/wiki/Invention_Secrecy_Act.
- Spector M. The Good, the Bad and the Missing: Findings from a Review of the Data on Granted Retroactive Foreign Filing Licenses [Electronic resource] / M. Spector, J. Burke // Patent Office Exam. — January 26, 2021. — Access mode: <https://www.ipwatchdog.com/2021/01/26/good-bad-missing-findings-review-data-granted-retroactive-foreign-filing-licenses/id=129348/>.
- Sing S. Where Are the IP5 Investing? Mapping the IP5's Expenditure Landscape [Electronic resource] / S. Sing // ASTA. — Aug. 7, 2024. — Access mode: <https://www.readipwave.com/where-are-the-ip5s-investing-mapping-the-ip5s-investment-landscape-2/>.
- Андрощук Г. О. Іноземна ліцензія на подання заявки за кордоном на винахід, створений в Китаї / Г. О. Андрощук // Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, ІТ та Інтернет права: збірник матеріалів Восьмої Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 15 трав. 2024 р.). — Львів : Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2024. — С. 8–14.
- Sugimura K. Japan: AI becomes key focus as patent office streamlines prosecution processes [Electronic resource] / K. Sugimura, T. Izumi // IAM. — 23 September 2024. — Access mode: <https://www.iam-media.com/review/the-patent-prosecution-review/2025/article/japan-ai-becomes-key-focus-patent-office-streamlines-prosecution-processes>.
- Patent Examination Guidelines January [Electronic resource] // Korean Intellectual Property Office. — January 2021. — Access mode: https://www.kipo.go.kr/upload/en/download/Patent_Examination_Guidelines_2021.pdf.
- О секретных изобретениях [Электронный ресурс]: Закон Республики Таджикистан от 02 янв.

- 2019 г. № 1569. — Режим доступа: http://www.portal-huquqi.tj/publicadliya/view_qonunhoview.php?showdetail=&asosi_id=12041.
27. О секретных изобретениях [Электронный ресурс]: Закон Кыргызской Республики от 17 мар. 2006 года № 79. — Режим доступа: https://wipolex-resources-eu-central-1-358922420655.s3.amazonaws.com/edocs/lexdocs/laws/ru/kg/kg298ru_1.pdf.
 28. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю [Електронний ресурс]: наказ СБУ від 12 серп. 2005 р. № 440. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05#Text>.
 29. Семенюк О. Порядок віднесення інформації до державної таємниці: порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства, шляхи удосконалення цієї процедури / О. Семенюк // Юридична Україна. — 2016. — № 3–4. — С. 58–64. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2016_3-4_11.
 30. Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель [Електронний ресурс]: наказ Міністерства економіки 09 верес. 2024 р. № 23301. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1411-24#Text>.
 31. Андрощук Г. О. Институт секретных изобретений как фактор обеспечения национальной безопасности / Г. О. Андрощук // Наука та наукознавство. — 2020. — № 4 (110). — С. 24–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2020.04.024>.
 32. Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти: “Законодавче забезпечення розвитку Національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення” (15 черв. 2016 р.) [Електронний ресурс]: рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 6 липня 2016 р., протокол № 46. — Режим доступу: https://kno.rada.gov.ua/news/Robota_Kom/Zasid_Kom/Rish_Kom/VIII_skl/4_sesiya/74708.html.
 33. Косско Т. Г. Наукові відкриття вчених Національної академії наук України в 60–80-х рр. XX сторіччя [Електронний ресурс] / Т. Г. Косско. — 15 с. — Режим доступу: <https://inb.dnsgb.com.ua/2018-2/12.pdf>.
 34. Научные открытия ученых Украины / Г. А. Андрощук, Ю. Л. Бошицкий, Е. А. Булат и др. — Киев: Новая идеология, 2004. — 111 с.
 35. Смирнов В. Віктор Тимофійович Грінченко [Електронний ресурс] / В. Смирнов // Полтава історична. — лютий 2011. — Режим доступу: http://poltavahistory.inf.ua/mans2_9u.html.
 36. Корченко О. Г. Оцінювання шкоди національній безпеці України у разі витоку державної таємниці [Електронний ресурс]: монографія / О. Г. Корченко, О. Є. Архипов, Ю. О. Дрейс. — Київ: наук.-вид. центр НА СБ України, 2014. — 332 с. — Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/286628674.pdf>.
- REFERENCES**
1. (2024). World Intellectual Property Indicators Report: Global Patent Filings Reach Record High in 2023. *WIPO*. Geneva. Retrieved from: https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2024/article_0015.html?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Search%3A+WIPI+2024+%28EN%29&gad_source=1&gclid=CjwKCAiAgoq7BhBxEiwAVcW0LBBx9T4aeSPX8P5xqkISM4fhldznggzKI3xuUaFf17NyuKWEHXXvgBBoC4nAQAvD_BwE.
 2. Worthington, R., & Sullens, T. (August, 23, 2024). Growth in military patents reveals shift to non-traditional technologies. *DEFENCE ONLINE*. Retrieved from: <https://www.defenceonline.co.uk/2024/08/23/growth-in-military-patents-reveals-shift-to-non-traditional-technologies/>.
 3. (July 1, 2024). Filings of secret ‘National Security’ patents increase 36 % in a year amid military tech developments. *The Patent Lawyer*. Retrieved from: <https://patentlawyermagazine.com/filings-of-secret-national-security-patents-increase-36-in-a-year-amid-military-tech-developments/>.
 4. Androshchuk, H. A., & Rabotiahova, L. Y. (2001). Patentnoe pravo: pravovaia okhrana yzobreteniy [Patent law: legal protection invented]. Kiev, 232 p. [in Russ.].
 5. Krainiev, P. P., Rabotiahova, L. I., & Diatlyk, I. I. (2000). Patentuvannia vynakhodiv v Ukraini [Patenting of inventions in Ukraine]. Kyiv, 340 p. [in Ukr.].
 6. Boshytskyi, Yu. L., & Voronin, Ya. H. (2010). *Pravova okhorona vynakhodiv ta korysnykh modelei v Ukraini: problemy teorii ta praktyky [Legal protection of inventions and utility models in Ukraine: problems of theory and practice]*. Kyiv, 339 p. [in Ukr.].
 7. Boshytskyi, Yu. L., & Yasharova, M. M. (2012). *Pravove rehuliuвання sluzhbovoho vynakhidnytstva [Legal regulation of service invention]*. Kyiv, 260 p. [in Ukr.].
 8. Androshchuk, H. O. (2013). *Derzhavne rehuliuвання vidnosyn u sferi sluzhbovoho vynakhidnytstva [State regulation of relations in the field of official invention]*. Kyiv, 234 p. [in Ukr.].
 9. Kirin, R. S., Khomenko, V. L., & Korostashova, I. M. (2015). *Patentolohiia [Patentology]*. Dnipropetrovsk, 424 p. [in Ukr.].
 10. Androshchuk, H. O., & Rabotiahova, L. I. (2018). *Patentni systemy zarubizhnykh krain: strukturovaniy analiz zakonodavstva [Patent systems of foreign countries: a structured analysis of legislation]*. Kyiv, 213 p. [in Ukr.].
 11. Androshchuk, H. O., & Rabotiahova, L. I. (2018). *Patentne pravo: mizhnarodno-pravove rehuliuвання [Patent law: international legal regulation]*. Kyiv, 286 p. [in Ukr.].
 12. Androshchuk, H. O., & Rabotiahova, L. I. (2018). *Patentni systemy ta zakonodavstvo krain SND, Baltii i Hruzii [Patent systems and legislation of the CIS, Baltic and Georgian countries]*. Kyiv, 320 p. [in Ukr.].
 13. Kapitsa, Yu. M., Kossko, T. H., Makhnovskiy, D. S., Khomenko, I. I., Aralova, N. I., & Turov, M. P.; Kapitsa Yu. M. (Eds.). (2021). *Vynakhidnytska diialnist u naukovykh ustanovakh [Inventive activity in scientific institutions]*. Kyiv, 455 p. [in Ukr.].
 14. About IP5 co-operation. *fiveIPofficed*. Retrieved from: <https://www.fiveipoffices.org/about>.
 15. Baker, A. (2020). Secret prior art: a trap for the unwary? Retrieved from: <https://www.dyoung.com/en/knowledgebank/articles/secret-prior-art>.
 16. Henry, M. K. (2024). What is prior art? *HENRY*. Retrieved from: <https://henry.law/blog/what-is-prior-art/>.
 17. (2023). *Kerivnytstvo OESR z patentnoi statystyky [OECD Guidelines on Patent Statistics]*. *OECD; MON; DNTB*. Kyiv, 161 p. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2023/11/15/01/Kerivnytstvo.OESR.z.patentnoyi.statystyky.15.11.2023.pdf> [in Ukr.].
 18. (2024). What constitutes “secret use” in patent law? *BlueIron*. Retrieved from: <https://blueironip.com/ufaqs/what-constitutes-secret-use-in-patent-law/>.

19. Comparative Report “Secret Prior Art” among IP5 Countries. *AIPI Intellectual Property Law Firm*. Retrieved from: https://en.aigipat.com/patent/articles/detail_152.html.
20. Invention Secrecy Act. *Wikipedia*. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Invention_Secrecy_Act.
21. Spector, M., & Burke, J. (2021). The Good, the Bad and the Missing: Findings from a Review of the Data on Granted Retroactive Foreign Filing Licenses. *Patent Office Exam*. Retrieved from: <https://www.ipwatchdog.com/2021/01/26/good-bad-missing-findings-review-data-granted-retroactive-foreign-filing-licenses/id=129348/>.
22. Sing, S. (2024). Where Are the IP5 Investing? Mapping the IP5’s Expenditure Landscape. *ASTA*. Retrieved from: <https://www.readipwave.com/where-are-the-ip5-investing-mapping-the-ip5s-investment-landscape-2/>.
23. Androshchuk, H. O. (2024). Inozemna litsenzii na podannia zaiavky za kordonom na vynakhid, stvorenyi v Kytai [Foreign license to apply abroad for an invention created in China]. *Aktualni problemy intelektualnogo, informatsiinogo, IT ta Internet prava* [Current Problems of Intellectual, Information, IT and Internet Law] Collection of materials of the Eighth All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Lviv, May 15, 2024). Lviv, P. 8–14. [in Ukr.].
24. Sugimura, K., & Izumi, T. (2024). Japan: AI becomes key focus as patent office streamlines prosecution processes. *IAM*. Retrieved from: <https://www.iam-media.com/review/the-patent-prosecution-review/2025/article/japan-ai-becomes-key-focus-patent-office-streamlines-prosecution-processes>.
25. (2021). Patent Examination Guidelines January. *Korean Intellectual Property Office*. Retrieved from: https://www.kipo.go.kr/upload/en/download/Patent_Examination_Guidelines_2021.pdf.
26. (2019). O sekretnyh izobreteniyah: Zakon Respubliki Tadjikistan ot 02.01.2019 g. № 1569 [On secret inventions: Law of the Republic of Tajikistan dated 02.01.2019 No. 1569]. Retrieved from: http://www.portali-huquqi.tj/publicadliya/view_qonunhoview.php?showdetail=&asosi_id=12041. [in Russ.].
27. (2006). O sekretnyh izobreteniyah: Zakon Kyrgyzskoj Respubliki ot 17 marta 2006 goda № 79 [On secret inventions: Law of the Kyrgyz Republic of March 17, 2006 No. 79]. Retrieved from: https://wipollex-resources-eu-central-1-358922420655.s3.amazonaws.com/edocs/lexdocs/laws/ru/kg/kg298ru_1.pdf [in Russ.].
28. (2005). Pro zatverdzhennia Zvodu vidomostei, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu: Nakaz SBU vid 12.08.2005 № 440 [Pro zatverdzhennia Zvodu vidomostei, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu: Nakaz SBU vid 12.08.2005 No. 440]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05#Text> [in Ukr.].
29. Semeniuk, O. (2016). Poriadok vidnesennia informatsii do derzhavnoi taiemnytsi: porivnialnyi analiz vitchyznianoho ta zarubizhnoho zakonodavstva, shliakhy udoskonalennia tsiiei protsedury [The procedure for submitting information to the state prison: a regular analysis of domestic and foreign legislation, ways to streamline this procedure]. *Yurydychna Ukraina* [Legal Ukraine]. 3–4, 58–64. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2016_3-4_11 [in Ukr.].
30. (2024). Pro zatverdzhennia Pravyl skladannia, podannia ta provedennia ekspertyzy zaiavky na vynakhid i zaiavky na korysnu model : Nakaz Ministerstva ekonomiky 09.09.2024 № 23301 [About the approval of the Rules for the formation, submission and examination of applications for wines and applications for the corrisna model: Order of the Ministry of Economy 09.09.2024 No. 23301]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1411-24#Text> [in Ukr.].
31. Androshchuk, H. O. (2020). Instytut sekretnykh vynakhodiv yak faktor zabezpechennia natsionalnoi bezpeky [The Institute of Secret Inventions as a Factor in Ensuring National Security]. *Nauka ta naukoznavstvo* [Science and scientific studies]. 4 (110), 24–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2020.04.024> [in Ukr.].
32. (2016). Rekomendatsii slukhan u Komiteti Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan nauky i osvity: “Zakonodavche zabezpechennia rozvytku Natsionalnoi innovatsiinoi systemy: stan ta shliakhy vyrishennia” (15 chervnia 2016 r.) [Recommendations of the hearings in the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Science and Education: “Legislative Support for the Development of the National Innovation System: Status and Solutions” (June 15, 2016)]. Retrieved from: https://kno.rada.gov.ua/news/Robota_Kom/Zasid_Kom/Rish_Kom/VIII_skl/4_sesiya/74708.html [in Ukr.].
33. Kossko, T. H. Naukovi vidkryttia vchenykh Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy v 60–80-kh rr. KhKh storichchia [Scientific discoveries of scientists of the National Academy of Sciences of Ukraine in the 60s–80s of the 20th century]. 15 p. Retrieved from: <https://inb.dnsgb.com.ua/2018-2/12.pdf> [in Ukr.].
34. Androshuk, G. A., Boshickij, Yu. L., & Bulat, E. A. et al. (2004). Nauchnye otkrytiya uchenykh Ukrainy [Scientific discoveries of Ukrainian scientists]. Kiev, 111 p. [in Russ.].
35. Smyrnov, V. (2011). Viktor Tymofiiovych Hrinchenko [Viktor Tymofiiovych Hrinchenko]. *Poltava istorychna* [Poltava history]. Retrieved from: http://poltavahistory.inf.ua/mans2_9u.html.
36. Korchenko, O. H., Arkhypov, O. Ie., & Dreis, Yu. O. (2014). Otsiniuvannia shkody natsionalnii bezpetsi Ukrainy u razi vytoku derzhavnoi taiemnytsi [Assessment of damage to the national security of Ukraine in the event of a leak of state secrets]. Kyiv, 332 p. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/286628674.pdf> [in Ukr.].

H. O. ANDROSHCHUK, PhD in Economics, Associate Professor

SECRET INVENTIONS: APPLICATION EXAMINATION PROBLEMS

Abstract. The paper examines the economic and legal problems of patent and innovation activity in the defense sector. Based on the indicators and legal framework of IP5 – the largest intellectual property offices in the world (USA, EPO, China, Japan, South Korea), the status, trends in regulation and features of the examination of applications for secret inventions and utility models (conflicting applications, secret prior art, secret use) in different jurisdictions are shown. The role of patent examination of applications for secret inventions is growing.

Leading IP offices in the world, in particular IP5 countries, are responding to this by making changes to patent legislation, revising the rules for conducting the examination of applications for secret inventions using digital tools and AI. The procedure for forming the Compendium of Information Constituting a State Secret is analyzed, problematic issues in this area are identified, and proposals for Ukraine to resolve them are made. It is concluded that the procedure for forming the Summary of Information, examination of the classification of information categories as state secrets, the degree of its secrecy, and decision-making should be changed by transferring these powers to the National Security and Defense Council of Ukraine on the basis of collegial review using a single methodology for determining potential harm to public interests protected by the state in the information sphere that may occur as a result of the disclosure of information or the loss of material media constituting a state secret.

Keywords: intellectual property, secret invention, patent examination, state secret.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Андрощук Геннадій Олександрович — канд. екон. наук, доц., голов. н. с., Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, вул. Казимира Малевича, 11, корп. 4, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 200-08-76; genandro1@gmail.com; ORCID: 0000-0003-0781-9740

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Androshchuk H. O. — PhD in Economics, Associate Professor, Chief Researcher, Scientific Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 11, K. Malevych Str., building 4, Kyiv, Ukraine, 03680; genandro1@gmail.com; +38 044 200-08-76; ORCID: 0000-0003-0781-9740

<http://doi.org/10.35668/2520-6524-2025-1-10>

УДК 001.92:004.7

О. П. ВАЩУК, д-р юрид. наук, проф.

О. Т. ПОЛИЩУК, канд. екон. наук, доц.

А. В. ЯЦИШИН, д-р пед. наук, с. н. с.

КАЛЕНДАР ПОДІЙ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ: ІНІЦІАТИВА ОФІСУ ПІДТРИМКИ ВЧЕНОГО

Резюме. Стаття присвячена аналізу та оцінці ефективності календаря подій, створеного Офісом підтримки вченого, як інструменту для покращення координації та інформованості наукової спільноти України. Основною проблемою, з якою стикаються українські вчені, є недостатня поінформованість про наукові заходи. Це обмежує їхні можливості для професійного розвитку та міжнародної співпраці. Відсутність централізованої платформи для координації наукових подій створює суттєві бар'єри для інтеграції українських вчених у міжнародну наукову спільноту та обмежує їхню участь у важливих наукових форумах.

Розглянуто ініціативу Офісу підтримки вченого щодо створення календаря подій, який покликаний забезпечити вчених єдиною платформою для отримання актуальної інформації про наукові заходи. Аналізується роль та значущість цього календаря в сприянні науковій співпраці, підвищенні обізнаності про наукові події та покращенні комунікації серед вчених. Описано функціональні особливості календаря, що сприяють покращенню доступу до інформації про події, зокрема централізований доступ до інформації, регулярне оновлення, зручна навігація, можливість підписки на оновлення тощо.

Також у статті висвітлено ключові проблеми та перешкоди, з якими стикаються вчені під час отримання інформації про події: відсутність єдиного централізованого джерела інформації, обмежена доступність інформації про заходи, фрагментація інформаційного простору, недостатня прозорість і відкритість інформації, незадовільна якість та актуальність інформації, мовні бар'єри, труднощі з пошуком релевантних подій та обмежений доступ до ресурсів для участі в заходах.